

membno očistil svoj listnato-vegetabilni svet, med redkimi zakasnelimi romantiki je Floris Oblak, med očarljivimi naivci in starinsko preoblečenimi surrealisti sta Vojislav Stanić in Milić Stanković, med mladimi kiparji, od katerih si še česa obetamo, sta Slovenca Boljka in Tihec in Makedonec Boškov. Še vedno bi lahko nadaljevali, a naš pregled ne teži po popolnosti, ampak želi nakazati samó vrhunce in splošno raven — ne glede na republike, glavna umetnostna središča in ugled, ki ga uživajo posamezni umetniki v svojem ožjem ali širšem okolju. Zares krivično pa bi bilo zamolčati nesporno umetniško osebnost, ki nas je z njo seznanila ta razstava, mladega beograjskega arhitekta Vladimira Veličkovića, ki je kot slikar samouk, a ga odlikujejo znanje, delovna vnema in občutek za tanko slikarsko materijo, ob vsem tem pa še redek, v našem času že nenavaden, zato pa toliko bolj simpatičen patos.

Z velikimi sredstvi prirejeni I. beograjski triennale je tudi uspelo urejen (arh. Pališaški); slabo je poskrbljeno le za posebno velike slike (Vozarević, pravkar omenjeni Veličković itd.), najmanj sreče pa so imeli prireditelji s tako imenovanimi »Prisotnostmi«, ki naj bi kot uvod v triennale sodobne umetnosti ponazarjale — z vrhunskimi stvaritvami — umetnost jugoslovanskih narodov v razdobju med obema vojnama. Kot pri vseh dosedanjih tovrstnih prireditvah prevladujejo dobro znani eksponati iz glavnih galerijskih zbirk, tako da nas je od pomembnejših del, ki jih že dolgo ni bilo videti, prijetno presenetil le Miheličev *Mrtvi kurent* (1938) iz ljubljanske zasebne lasti. Vrh tega so se prireditelji bali, da bi bil ta zgodovinski del premočno poudarjen na račun sodobnikov, pa so vse slike v njem tako na tesno razobesili, da je videti pisan kot bazar: ker je vsak mojster zastopan samó z eno sliko, so zlasti diskretnejši umetniki in mali formati tako rekoč zmlinčeni.

Uvodne podatke naj dopolnimo še z glavnimi številkami: vsega je razstavljenih skoraj pet sto del 196 umetnikov, to je 133 slikarjev in kiparjev, katerim je prišteti še 36 starejših, deloma že mrtvih umetnikov, ki so zastopani samó v zgodovinskem delu triennale.

Luc Menaše

DVE RAZSTAVI

1

V aprilu smo v ljubljanskem likovnem življenju doživeli dve pomembnejši srečanji: ob razstavi italijanskega umetnika Giuseppa Santomasa v Mali galeriji in ob razstavi beograjskega slikarja Ivana Tabakovića v Jakopičevem paviljonu.

Eden izmed najpomembnejših današnjih italijanskih umetnikov *Giuseppe Santomaso* (rojen 1907 v Benetkah) je pripravil za Malo galerijo kolekcijo osmih olj, desetih gvašev in nekaj grafik iz leta 1960. S tem smo поблиže spoznali umetnika, ki je pričel svojo umetniško pot po dokončani beneški akademiji pred dobrimi tremi desetletji in od tedaj prehodil dolgo razvojno pot. Posebno je posegel v italijansko umetniško življenje neposredno po zadnji vojni, ko je z A. Pizzinatom in E. Vedovo osnoval v Benetkah skupino »*Fronte nuovo delle arti*«, ki je v svojem časovno sicer kratkem obstoju v mnogočem pripomogla k razmahu povojne italijanške umetnosti, posebno še v beneškem kulturnem krogu. V Ljubljani smo doslej srečavali Santomasa

predvsem kot grafika — na mednarodnih grafičnih biennialih (enkrat prejel nagrado) in na razstavi sodobne italijanske grafike pred leti. V Mali galeriji smo se srečali z vsemi njegovimi glavnimi umetniškimi izrazi — olji, gvaši in grafiko, z deli iz danes žive umetnikove ustvarjalne faze. Glavne značilnosti Santomasove umetnosti: iskrena, čustveno obarvana izpoved lastnega notranjega sveta v izredno senzibilnih, po formalni plati abstraktnih umetninah, posebno pa še prefinjeni kolorizem, ki ne more zatajiti svojega benečanskega porekla in njegovega specifičnega čara. Glavna inspiracija mu je krajina — potovanja po Španiji, Poljski in posebno po južni Italiji so rodila razstavljena olja in gvaše, oblikovane z velikim znanjem in slikarsko kulturo, prežete s svetlobo, posebno s tisto žarečo, toplo svetlobo italijanskega juga. Kot resen in dosleden oblikovalec svojega izraznega sveta nas je Santomaso prepričal in s svojo toplo, barvno vedro umetnostjo prinesel prijetno osvežitev v naše razstavljaljsko življenje.

2

Drugačna je bila razstava del *Ivana Tabakovića* (rojenega leta 1898 v Aradu v Romuniji), pred vojno sodelavca zagrebške grupe »Zemlja« in kasneje zelo aktivnega v umetniškem življenju Beograda, kjer je sedaj profesor na Akademiji uporabnih umetnosti. Že sam podnaslov razstave »Izvori likovnega izražanja« je opozarjal na koncept razstavljene kolekcije slik, ki je pred Ljubljano obiskala že več jugoslovanskih mest. V svoji razstavi je Tabaković želel prikazati svoja razmišljanja, analize in osebna dognanja o likovni umetnosti, predvsem o njenih pobudah. Z raznimi reprodukcijami in tudi pisanim spremnim tekstom je želel razjasniti vprašanja o izvorih likovne umetnosti, osvetliti razne strani ustvarjalnega procesa in podobno. Glavna teza je bila nekako: »Potemtakem obstoji samo ena — vedno stara in vedno nova likovna ustvarjalnost in realnost. To je tista, ki daje najtočnejše simptome, formulacije, signale in oblike posameznih trenutkov vseobsegajočega stvarjalnega procesa, njegove zakone in gibanja, ne glede na kakršen koli stil, šole in estetične konvencije...« (po spremnem tekstu). S svojim konceptom želi Tabaković pritegniti v likovno izražanje najrazličnejše naravne pojave, čustvene in miselne procese, ki se mu zde prepogosto izključeni iz likovne umetnosti. Po tej logiki je naslikal tudi svoje slike, jih izbral in temu smotru ustrezajoče razvrstil. Zaradi tega slike seveda niso bile izraz spontanega umetniškega ustvarjanja in izražanja, ampak bolj spekulativnega značaja, studiozna dela in zato kot taka tudi niso ogrela. Razstava je ostala na ravni zanimivega poskusa likovne vzgoje občinstva z likovnimi sredstvi (seveda v poudarjeno individualnem smislu) in obenem vzbudila vprašanja o uspešnosti take prezentacije vzgojnih pripomočkov.

Melita Stelè-Možina